

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Appendix I. De triplici stylo in Narrationibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

APPENDIX I.

De Triplici stylo in Narrationibus.

Rem eandem narrare potest & solet Historicus, Orator, & Poëta; alia tamen & alia, narrationis sit facies oportet. Hoc etiam nosce cum sit Rhetoris, an nec tam differentiam styli Historici, oratorii & Poëtici in narrationibus, ut, si factum idem efferre jubeantur Tyrones exercitii gratiâ per triplicem hunc dicendi modum, quid eos præstare sit necesse, cognoscant. *Stylus Historicus* consistit in hoc, ut illo simpliciter & sine fuce rerum factarum veritas exprimatur. Ille igitur historicè narrabit, qui illum dicendi modum adhibuerit, qui fidem facit, illum vitaverit, qui veritati adversatur, aut eam suspectam reddit. Hoc utrumque præstabit adhibendo puram & dilucidam dictionem, simplicitatem, & lenitatem orationis, ut suavii ac fluens decurrat oratio absque salebrosa claudicatione, nullo tamen elocutionis illicio singulari, nè lector à rebus abstractus verborum illecebrâ, his inhæreat, illis non attendat; itaque res describatur, ut non tam ad rerum commemorationem accessisse, quàm rebus ipsis interesse videatur. Periodi nec numeroso ambitu sint circumductæ, nec nimia

Stylus
Historic.

mia

mia brevitate concisæ, nè artificio dictionis
 apparente, suspecta habeatur scribentis fides.
 Ornant historiam, vocabula quædam narra-
 tioni propria, & constructiones, quæ ex re-
 gulis Syntaxeos & Authorum sensu habentur
 pro purè historicis. v. g. ponere multos infi-
 nitivos ad unum verbum personale pertinen-
 tes, aut ipsum personale omittitur, quod fa-
 cilè subauditur, nomina multitudinem signi-
 ficantia, in singulari posita, cum plurali ver-
 bo jungere &c. Item ornant suo loco positæ
 prosopopæjæ, interlocutiones dialogicæ, &
 factæ breves ad historiam veterem, aut pro-
 verbium illusiones, digressiones ad institu-
 tum facientes, ut descriptio locorum, mo-
 rum eâ ætate &c. Excellit in stylo purè hi-
 storico ex antiquioribus Julius Cæsar, in com-
 mentariis de bello Gallico, Curtius, Livius,
 Salustius, Ex Recentioribus P. Favianus
 Strada de bello Belgico. Nota tamen si histo-
 ricus descripturus est munitionem aliquam,
 regionem, pugnam, adhortationes Ducum
 &c. potest esse stylo elatiore, nempe medio
 de quo suprâ, aut etiam summo, in ultimo
 nimirum casu, hic enim sonorum, quid &
 tubam poscit. Tunc tamen ille dicendi mo-
 dus ex Oratorio & Historico confu-
 tûs censetur.

* * *

*Viginti Præcepta pro historica Lege
ac Stylo à quopiam Salustii
interprete annotata.*

Prima Historiæ lex est, nè quid aut falsi dicere; aut veri (quod quidem scitu dignum sit) suppressere in alicujus odium, aut gratiam audeat; debet enim esse vera & sincera.

II. Nè ordine perverso aut præpostero quid recitet: ut enim quidque primum gestum est, ita primum narrabitur. Neque prolepsim aut præsumptionem rerum diligens Historiographus ex aliena præsertim persona usurpaverit, cum temporum, locorum, aut rerum in eis gestarum immemorem esse turpissimum sit. Ex talium enim rerum ignoratione, aut mendax, aut imperitus convinctur. Unde etiam Poëtæ vitio datur, quod portus Velinos tempore Æneæ nominaverit, qui tempore posterius extiterant.

III. Nè quid repugnans aut implicans seu falsitatis se mutuò coarguens asserat. Nam si mendacem decet esse memorem, si apprehendi non vult; quanto magis Historiographum, cui nè dubium quidem asserendum est. Non tamen continuò quidquid apud Historiographum legimus, ab eo assertum dixerimus. Multæ enim sunt apud eos sen-

tentiæ, quas pro iudicio loquentium, non suo inducunt. Neque quando aliquid dictum, aut factum narrat, illud propterea aut verè dictum, aut rectè factum asserit.

IV. Ne quid superfluum aut imminutum contineat Historia. Superfluum autem continere videbitur, si aliùs, quàm opus sit exordium reperierit; si digressiones ad rem nihil facientes induxerit, si non solum multà paucis, sed omnino pauca dicere contenderit; in qua re Salustius excellit. Nam ubi alius sibi brevius locutus videretur, si ità diceret. Cicerò intellectà re januas obserari iussit; venerunt conjurati, quã constituèrant horã; verùm cum clausum ostium offenderent, cognoscebant se frustra tantum facinus suscepisse. Salustius sic absolvit. Ita illi januã prohibiti tantum facinus frustra susceperant. imminuta autem erit, si quid scitu necessarium omiserit; & ità obscuram locutionem fecerit, quod vitium sic notat Flaccus in arte: dum brevis esse laboro, obscurus fio.

V. Aptam tamen digressionem ad institutum facientem, & decentem exornationem non nimis fucatam, nec affectatam, historicis non vitaverit; imò concionibus, orationibus, consiliis, exhortationibus, apertionibus, fraudum, & stratagematum locupletari, & dicendi flosculis stylo historico aptis decorari poterit. Et hæc quinque præcepta œconomiam & rerum farraginem respiciunt.

VI. In concionibus & cæteris orationibus habenda est dicentium ratio, ut docto disertus sermo, & illiterato minùs cultus, utque viro acri, & strenuo non languida detur oratio; nec inerti, aut molli, acris. Neve præter ætatis, aut statûs decorum aut turgeat, aut deprimatur sermo.

VII. Ex verbis obsoletis & nimium vetustis, multumque affectatis, non affectabit historicus multæ lectionis, aut scientiæ aucupium, nec diligentia juncturæ aut compositionis stylum obscurabit.

VIII. Historia sic erit brevis, ut in brevitate ipsa aptè delectet, plenè doceat, sensumque acriter, quantum opus fuerit, moveat. In qua re præcipua Salustio laus, cui cum nihil demi, sicut & Virgilio nihil addi possit, sic tamen brevis est, ut minimè sit obscurus. Unde quod Cicero de decora brevitate præcepit, ad unguem observavit. Verba Ciceronis sunt hæc: Oportet orationem tres habere partes, ut brevis, ut apta, ut probabilis sit. Brevis erit si unde necesse est, indè sumatur initium, & non ab ultimo reperatur, & si cujus rei satis erit summam dixisse, ejus partes non dicantur: nam sæpe satis est, quid factum sit dicere, non ut enarres quemadmodum factum sit. Et si non longius quam scitu opus est, in enarrando procedetur, & si nullam in rem aliam transibit, & si ita dicet, ut nonnunquam ex eo quod dictum sit, id quod dictum non est, intelligatur; etsi non modò quod obest, verùm etiam id quod non obest, nec juvat

vat præteribit, & si semel unumquodque dicetur, & si non ab eo, in quo proximè defictum erit, incipietur deinceps. Ac multos imitatio brevitatis decipit, ut cum se breves putant esse, longissimi sint, cum dant operam, ut res multas breviter dicant, non ut omnino paucas res dicant, & non plures quam necesse sit. Nam plerisque breviter dicere videntur, qui ita dicunt. Accessit ad ædes, puerum vocavi, respondit, quæsi Dominum: domi negavit esse. Hic tamen si tot res brevius non potuit dicere, tamen quia satis fuerat dixisse, Dominum, negat esse domi; sit rerum multitudine longus. Quare hoc quoque in genere vitanda est brevitatis imitatio, & non minus rerum non necessariorum, quam verborum multitudine superfedendum est. Hac Cicero.

IX. Est, ut stylus sit uniformis, atque similis. Primum nè medio, medium nè discrepet imo: sic tamen ut interlocutorum servet decorem. Nam aliud servandum ubi perpetuo loquitur Historicus, aliud ubi introducta ab eo personæ.

X. Sic erit compositio historica numerosa, ut non censeatur metrica, nec versum constituat, quanquam Livius ab hexametri capite, Authore Fabio exorsus est. Facturusne operæ pretium sim. Ubi quatuor hexametri versûs pedes continui.

XI. Imperfectis infinitis pro Indicativis frequenter utetur in rerum narratione Historicus, in qua re Salustius est frequentissimus.

XII. Multa infinita ad unum finitum semel positum referet Historiographus. Pulchrum autem est infinita activæ vocis sic subjungere; ut postquam cæpère urbes, atque nationes subigere, libidinem dominandi causam belli habere; maximam gloriam in maximo imperio putare. &c.

XIII. Accusativos plurales tertiæ declinationis in Is aut in Eis dyphthongon, quoties genitivus erit in Ium pulchrè usurpaverit Historicus, præsertim si adhæreat accusativo in Es, ut apud Salustium statim in principio. Omnibus seu omnes homines, quod & alibi frequenter facit.

XIV. Tametsi more Oratoris partem & proprietatem cum adjectivo laudis vel vituperii venustè ponit utrumque in ablativo, tamen toti & subjecto conformare poterit, positâ parte aut proprietate nihilominus in ablativo. Exemp'um prioris ut: Catilina nobili fuit genere: secundi: Antonius pedibus æger.

XV. Secundam personam verbi etiam singularem pro qualibet frequenter ponet in narrando, aut admonendo Historicus, ut priusquam incipias consulto opus, id est. priusquam quis incipiat. &c.

XVI. Proprietatem rei, seu abstracta adjectivorum potiùs in dativo, quàm per emphasim eodem casu posuerit, ut potiùs dixerit cum Salustio: quibus corpus voluptati, & animus oneri, quàm quibus est voluptas & onus &c. Quæ res frequens est apud Salustium.

XVII. Deerunt in oratione sæpe verba & nomina, sed quæ intellectu sunt facilia, præfertim ad loquelam spectantia, aut generalitatem portantia, ut *gero, facio, dico, loquor, &c.*

XVIII. Quoties Relativum ponitur inter duo substantiva, quorum sequens est alicui rei proprium, pulchrè conformatur sequenti, ut: *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur.* Et ad possessivum, veluti ad primitiva fiet relatio, etiamsi illa exprimi nequeunt, ut: *Corpora nostra ab injuria tuta forent. Qui miseri.*

XIX. Gerundia nomina pro gerundiis venustè usurpantur, ut: *magis dandis quam accipiendis beneficiis amicitias parabant.*

XX. Quæcunque venustatis præcepta Oratori dantur, Historiographo servanda sunt.

Oratorius in narrando stylus.

Orator præter fidem & veritatem intendit etiam motum delectationis, aliorumque affectuum ex occasione nata inferendorum, qui tamen mitiores sunt, aut si vehementes, breviter interjiciuntur veluti igniculi. Oratorius igitur stylus erit perfectior, quò veritate & affectibus excultus magis. Hinc serviant celebriores verborum ac sententiarum figuræ, ut sunt hypotyposes, & vivaces rerum descriptiones, prosopopæjæ, acutæ sustentationes ex re natæ, inspersæ interrogationes, exclamationes, epiphonemata, definitiones conglobatæ, loci communes pronuntiationis sententiolis comprehensi, allusiones breves ad

ad illustriores historias, adagia, affectus doloris, lætitiæ, commiserationis, indignationis, Apostrophe &c. Vide P. Balbinum in quaestis oratoris parte 1, quæst. 50. Excelluit in hoc genere Cicero plurimis in locis, maximè in Verrinis, Florus &c. Poëta narrat & delectat.

Unde Poëticus stylus eò erit perfectior, quò ipse dicendi modus majorem admirationem & delectationem parit. Id verò comparatur dictionis festiuitate seu lepore, & lætitiâ, verborum grandium pompâ, modulatione numerorum, audacibus metaphoris, floridis rerum quasi ob oculos positatum descriptionibus. In hoc stylo debent omnia esse pigmentis oblita floridarum dictionum; seruiunt etiam hyperbolæ, comparationes seu similitudines, fictiones, allusiones ad fabulas frequentiores, proso popæjæ, periphrales poëticæ, & quidquid in carmine venustum & admirabile esse solet. Juvat frequenter aspergere suaves & teneros affectu, per breues exclamaciones excitantes dolorem, commiserationem, admirationem, &c. Clauditur cinnè narratio gratulatione, applausu, epiphonemate læto, lugubri, prout res postulat. Excellit in Narrationibus Poëticis ex antiquioribus Seneca in Tragœdiis, Virgilius in plerisque libris Æneidos, Ovidius in Metamorphosi, maximè dum narrat fabulam Narcisci, Atalantæ, Phaetontis, &c.

Poëticus
in narrā-
do stylus.

Exemplum rei ejusdem per triplicem hunc stylum deductæ elegant, habet P. Famianus Strada in Prolusionibus academicis. l. 2. prolus. 3. partis 2. mihi fol. 283.

Exemplō
(styl. tri-
plicis.

Ff 4

De

De Stylo in Elogiis etiam hic dicendum esset aliquid, cum etiam hujus notitiam & usum Eloquentiæ Tirones habere oporteat; sed quia præ manibus plerorumque est P. Masen in argutiis, P. Rhadau in Oratore extemporaneo, P. Juglaris, Emmanuel Thelaurus &c. Poterunt illi consuli. Breviter edico, genus hoc scribendi stylum amat argutum, & concisum, ideoque cæsim & membratum dicendum, periodus quadranda nulla.

APPENDIX N.

De Stylo Epistola ex Simone Verepæo. lib. 2.

Vetat hic Author in Epistolis stylum nimis excultum, ornamentis compluribus nitidum, ac Rhetoricis coloribus illuminatum, vult latinis, puris, elegantibus, & electis constare illas vocibus, ut vitetur plebei sermonis deformitas ac sordes; rationem dat, l. i. quod epistolæ finis sit supplere sermonem, quem præsentis præsentis facturi essemus, *est enim sermo absentis ab absentem*: Unde si vulgarem loquendi modum excedat, & eruditorum & prudentium sermonem referat, quàm proximè, sufficit. Oratoriis verò pigmentis si excolatur, id arrogantia vel ostentationis est. Hunc in finem refert Senecam ita ad Lucilium scribentem: qualis, inquit, sermo meus esset si unà sederemus, aut ambularemus, illaboratus & facilis, tales esse epistolas meas volo. Post hunc Paulum Manutium